

**ЗАПОРІЗЬКА МІСЬКА РАДА
ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ
ЛІВОБЕРЕЖНИЙ ВІДДІЛ ОСВІТИ
ЗАКЛАД ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ (ЦЕНТР РОЗВИТКУ ДИТИНИ) «НАДІЯ»
ЦРД «Надія» ЗМР**

НАКАЗ

м. Запоріжжя

№ _____

Про затвердження плану
заходів щодо запобігання та протидії
домашньому насильству
і насильству за ознакою статі
на 2024 рік в ЦРД «Надія» ЗМР

На виконання державної соціальної програму запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі, затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 24.02.2021 р. № 145, з метою Програми є удосконалення механізму запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі в умовах децентралізації з урахуванням міжнародних стандартів, Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», Указу Президента України від 21 вересня 2020 р. № 398 «Про невідкладні заходи із запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі, захисту прав осіб, які постраждали від такого насильства», а також підвищення ефективної взаємодії психологічної служби ЦРД «Надія» ЗМР, батьківською громадськістю та служби (управління) у справах дітей Запорізької міської ради.

НАКАЗ:

1. Затвердити план заходів щодо запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі на 2024 рік (додаток 1).
2. Призначити відповідальну особу Галину ШАПАЛЬЧУК за реєстрацію заяв та повідомлень про вчинення домашнього насильства.
3. Заступнику директора:
  - 3.1. Провести інформаційно-роз'яснювальну роботу за методичними рекомендаціями з працівниками закладу відповідно наказу [Міністерства освіти і науки України №1047 від 02.10.2018 року](#) «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо виявлення, реагування на випадки домашнього насильства і взаємодії педагогічних працівників із іншими органами та службами».

Термін до: 25.01.2024
  - 3.2. Ознайомити працівників закладу з видами домашнього насильства та ознаки виявлення випадків (додаток 2)

Термін до: 25.01.2024
  - 3.3. Затвердити алгоритмом дії в разі виявлення домашнього насильства та насильства за ознакою статі (додаток 3)

Термін до: 25.01.2024

4. Вести журнал реєстрації повідомлень про вчинення домашнього насильства та насильства за ознакою статі за формою Постанови Кабінету Міністрів України від 22 серпня 2018 року №658 «Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі». (додаток 4)

Термін до: 25.01.2024

5. Вести журнал реєстрації фактів виявлення (звернення) про вчинення домашнього насильства та насильства за ознакою статі за формою Постанови Кабінету Міністрів України від 22 серпня 2018 року №658 «Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі». (додаток 5)

Термін до: 25.01.2024

6. Практичним психологам та соціальному педагогу:

- 6.1. Забезпечити проведення інформаційно-просвітницьких заходів, семінарів, тренінгів з питань запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі для педагогів та батьків.

Термін до : 25.01.2024

- 6.2. Провести інформаційно-роз'яснювальну роботу з педагогічними працівниками щодо реалізації норм Закону «Про запобігання та протидію домашньому насильству».

Термін до : 25.01.2024

- 6.3. Продовжувати заняття з правового виховання для дітей старшого дошкільного віку.

Термін: постійно

- 6.4. Організовувати роботу з постраждалими дітьми (у разі виявлення в межах своєї компетентності).

7. Вихователям:

- 7.1. У разі виявлення ознак чи факторів, що можуть вказувати на домашнє насильство, складні життєві обставини, жорстоке поводження з дитиною або ризики щодо їх виникнення стосовно дітей, необхідно проінформувати відповідальну особу закладу, з метою планування подальших дій щодо заходів для надання медичної, психологічної або іншої допомоги.

8. Контроль за виконанням наказу покласти на заступника директора Галину ШАПАЛЬЧУК.

Директор

Ірина КІЧЕНКО

З наказом ознайомлені:

Заходи щодо запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі на 2024 рік в ЦРД «Надія» ЗМР

№ п/п	Зміст заходів	Термін	Відповідальний	Форма виконання
	Наказ «Про створення та організацію роботи мобільної групи оперативного реагування на випадки домашнього насилля, насильства за ознакою статі» (за потребою)	Протягом року	Заступник директора	Наказ
	Нарада з працівниками закладу освіти з профілактики домашнього насилля, насильства за ознакою статі (за потребою)	Лютий 2024 року	Директор	Нарада
	Визначити відповідальних працівників, які приймають та реєструють заяви і повідомлення про вчинення домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі.	Протягом року	Заступник директора	Наказ
	Розміщення на сайті закладу нормативних документів. Оформлення тематичного стенду. Алгоритм дій у разі виявлення ознак чи фактів, що можуть вказувати на вчинення домашнього насильства щодо дитини	Січень 2024 року	Вихователь-методист	Сайт
	Консультавання педагогічних працівників із запобігання та протидії домашнього насилля, насильства за ознакою статі, захисту прав осіб, які постраждали від такого насильства	Березень 2024 року	КЦ ПППД «Шанс» практичні психологи	Консультація
	Бесіди з вихователями за результатами проведення психодіагностичних досліджень	Лютий 2024 року	КЦ ПППД «Шанс» практичні психологи	Бесіди
	Перегляд відеороликів з проведенням бесіди обговорення із запобігання та протидії домашнього насилля, насильства за ознакою статі.	Березень 2024 року	КЦ ПППД «Шанс» практичні психологи	Бесіди

	Моніторинг батьків на випадки домашнього насильства, насильства за ознакою статі (за потребою)	Протягом року	КЦ ПППД «Шанс» практичні психологи	Анкетування
	Батьківська конференція «Виховання любов'ю»	Квітень 2024 року	КЦ ПППД «Шанс» практичні психологи	Конференція
	Флеш – моб «Я - проти насильства»	Червень 2024 року	Музичний керівник	Флеш - моб

Види домашнього насильства та ознаки виявлення випадків

Ефективність роботи з запобігання та протидії домашнього насильства багато у чому залежить від педагогічних працівників закладу освіти. Адже саме завдяки спостережливості вчителів за поведінкою та настроєм дітей й уважному ставленню до їхніх батьків можна вчасно помітити симптоми неблагополуччя в сім'ях та уникнути негативних наслідків.

Тож на які ознаки та фактори слід звертати увагу? У [Законі України «Про запобігання та протидію домашньому насильству»](#) визначено такі види діянь, що вчиняються в сім'ї чи в межах місця проживання:

Психологічне насильство

Ця форма домашнього насильства включає словесні образи, погрози, у тому числі щодо третіх осіб, приниження, переслідування, залякування та інші діяння, які викликали у постраждалої особи побоювання за свою безпеку чи безпеку третіх осіб, спричинили емоційну невпевненість, нездатність захистити себе або завдали шкоди психічному здоров'ю.

МОН рекомендує педагогам звертати увагу на учнів, які різко змінюють свою поведінку та контрастну, та мають такі ознаки:

- замкнутість, тривожність, страх або навпаки демонстрація повної відсутності страху, ризикована, зухвала поведінка;
- невірноважена поведінка;
- агресивність, напади люті, схильність до руйнації, нищення, насильства;
- уповільнене мовлення, нездатність до навчання, відсутність знань відповідно до віку (наприклад, невміння читати, писати, рахувати);
- синдром «маленького дорослого» (надмірна зрілість та відповідальність);
- уникання однолітків, бажання спілкуватися та гратися зі значно молодшими дітьми;
- занижене самооцінювання, наявність почуття провини;
- швидка стомлюваність, знижена спроможність до концентрації уваги;
- демонстрація страху перед появою батьків та/або необхідністю йти додому, небажання йти додому;
- схильність до «мандрів», бродяжництва;
- депресивні розлади;
- спроби самогубства;
- вживання алкоголю, наркотичних речовин;
- наявність стресоподібних розладів психіки, психосоматичних хвороб;
- прояви насильства чи жорстокого поводження стосовно тварин чи інших живих істот;
- приналежність батьків інших законних представників до деструктивних релігійних сект;
- інші прояви поведінки чи емоційних реакцій, що не відповідають віковим нормам розвитку дитини.

Фізичне насильство

Ця форма домашнього насильства включає ляпаса, стусани, штовхання, щипання, шмагання, кусання, а також незаконне позбавлення волі, нанесення побоїв, мордування, заподіяння тілесних ушкоджень різного ступеня тяжкості, залишення в небезпеці, ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані, заподіяння смерті, вчинення інших правопорушень насильницького характеру.

Ознаками фізичного насильства над дитиною можуть бути:

- розповідь дитини, що члени сім'ї застосовують до неї або іншої дитини фізичне насильство, погрожують вигнати з дому, перемістити до іншого місця проживання (інтернатний заклад, лікарня, помешкання інших родичів тощо), про наявність небезпеки з боку домашніх тварин;
- намагання дитини приховати травми та обставини їх отримання (відмова зняти одяг для медичного обстеження або переодягатися в присутності інших дітей; носити одяг, що не відповідає сезону);
- зміщення суглобів (вивихи), переломи кісток, гематоми, подряпини;
- синці на щоках, очах, губах, вухах, передпліччях, стегнах, кінчиках пальців тощо;
- рвані рани і переломи в області обличчя, травматична втрата зубів;
- травми ока (крововиливи, відшарування сітківки тощо);
- забиті місця на тілі, голові або сідницях, які мають виразні контури предмета (наприклад, пряжки ременя, лозини);
- скарги дитини на головний біль, біль у животі, зовнішні запалення органів сечовивідних і статевих систем;
- рани і синці у різних фазах загоєння на різних частинах тіла (наприклад, на спині та грудях одночасно);
- сліди від укусів;
- опіки та інші незвичні для віку дитини фізичні (видимі та невидимі) травми.

Економічне насильство

Ця форма домашнього насильства включає умисне позбавлення житла, їжі, одягу, іншого майна, коштів чи документів або можливості користуватися ними, залишення без догляду чи піклування, перешкоджання в отриманні необхідних послуг з лікування чи реабілітації, примушування до праці, заборону навчатися та інші правопорушення економічного характеру.

Педагогам слід звертати увагу на учнів, які мають такі ознаки:

- постійне голодування через нестачу їжі;
- вага дитини в значній мірі не відповідає її віковій нормі (за визначенням медичного працівника);
- пропуски занять, часті запізнення до школи;
- брудний одяг, одягання не за погодою;
- втомлений і хворобливий вигляд;
- нестача необхідного медичного лікування, неліковані зуби;
- залишення дитини батьками під наглядом незнайомих осіб (в тому числі, які перебувають у стані алкогольного або наркотичного сп'яніння);
- залишення дитини дошкільного віку без догляду впродовж тривалого часу як у помешканні, так і на вулиці, в тому числі зі сторонніми особами;
- відсутність іграшок, книжок, розваг тощо;
- антисанітарні умови проживання, відсутність постільної білизни (або постільна білизна рвана та брудна), засобів гігієни;
- нігті, волосся у дитини нестрижені та брудні;
- наявність постійних інфекцій, спричинених браком гігієни;
- залучення дитини до трудової діяльності (з порушенням чинного законодавства);
- жебракування, втікання з дому;
- відставання дитини в розвитку фізичному, емоційному, розвитку дрібної моторики, пізнавальних здібностей, соціальних навичок та навичок міжособистісного спілкування) внаслідок педагогічної занедбаності тощо.

Сексуальне насильство

Ця форма домашнього насильства включає будь-які діяння сексуального характеру, вчинені стосовно дитини незалежно від її згоди або в її присутності, примушування до акту сексуального характеру з третьою особою, а також інші правопорушення проти статевої свободи чи статевої недоторканості особи.

Ознаками сексуального насильства над дитиною можуть бути:

- знання термінології та жаргону, зазвичай не властивих дітям відповідного віку;
- захворювання, що передаються статевим шляхом;
- синдром «брудного тіла»;
- уникнення контактів із ровесниками чи дорослими, зокрема й з родинного кола чи друзів сім'ї;
- дитяча або підліткова проституція;
- рання вагітність;
- вчинення сексуальних злочинів;
- сексуальні домагання до дітей, підлітків, дорослих;
- нерозбірлива або неприйнятна віку дитини сексуальна поведінка;
- створення та реалізація дитиною сексуальних сценаріїв в іграх за допомогою іграшок та ляльок;
- відмова від гігієнічного догляду за собою;
- нашарування великої кількості одягу на тілі або використання одягу, який максимально приховує тіло;
- страх або агресивна реакція щодо конкретних людей або людей певної статі, віку тощо;
- синці на внутрішній стороні стегон, на грудях і сідницях, сліди від укусів.

Алгоритм дій у разі виявлення ознак чи фактів, що можуть вказувати на вчинення насильства щодо дитини

Керівник закладу освіти

Забезпечує:

- реалізацію у закладі освіти заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству;
- проведення з учасниками освітнього процесу виховної роботи з протидії та запобігання насильству;
- здійснення інформаційно-просвітницьких заходів з питань запобігання та протидії насильству;
- організацію роботи практичного психолога, соціального педагога з постраждалими дітьми;
- визначення уповноваженого спеціаліста з числа працівників закладу для проведення невідкладних заходів реагування у разі виявлення фактів насильства та/або отримання заяв/повідомлень від постраждалої особи, інших осіб.

Уповноважена особа, що здійснює невідкладні заходи реагування у разі виявлення фактів насильства та/або отримання заяв/повідомлень від постраждалої особи/інших осіб:

- інформує керівника закладу про ситуацію насильства або загрозу його вчинення;
- протягом доби за допомогою телефонного зв'язку, електронної пошти інформує уповноважений підрозділ органу Національної поліції та службу у справах дітей (у випадку, коли постраждалою особою та/або кривдником є дитина);
- забезпечує організацію надання медичної допомоги (у разі потреби);
- фіксує необхідну інформацію в журналі реєстрації фактів виявлення (звернення) про вчинення домашнього насильства;
- повідомляє працівників психологічної служби закладу освіти;
- у разі виникнення підозри щодо домашнього насильства або реальної загрози його вчинення, зустрічається з дитиною, стосовно якої є інформація, намагається розговорити, встановити контакт, довірливі стосунки, надає емоційну підтримку;
- якщо в процесі розмови дитина підтверджує факт насильства щодо неї, з'ясовує терміни подій, які відбулися з дитиною, та можливості.

Практичний психолог, соціальний педагог:

- при отриманні інформації/повідомлення та/або у ситуації особистого виявлення факту домашнього насильства або загрози його вчинення передає інформацію для подальшого реагування керівнику закладу або уповноваженій особі;
- забезпечує організацію надання медичної допомоги (у разі потреби);
- може провести первинне опитування дитини;
- не залишає дитину наодинці;
- забезпечує психологічний супровід та соціально-педагогічний патронаж в системі освіти з дітьми та їх батьками; проведення з батьками та іншими учасниками освітнього процесу роз'яснювальної та виховної роботи із запобігання, протидії негативним наслідкам домашнього насильства;
- бере участь (у разі необхідності) в оцінці рівня безпеки, в проведенні оцінки потреб дитини та у роботі мультидисциплінарної команди виконавчого комітету міста/району/ОТГ з надання соціальних послуг дитині з родиною (за погодженням з керівником закладу).

Національні гарячі лінії:

- Національна поліція за номером 102;
- Урядовий контактний центр 15-47. Тут цілодобово надаються інформаційні, психологічні та юридичні консультації людям, які постраждали від домашнього насильства, насильства за ознакою статі, насильства стосовно дітей, або з питань загрози вчинення такого насильства;
- національна «гаряча лінія» з питань запобігання домашнього насильства, торгівлею людьми та гендерної дискримінації 0-800-500-335 або 116-123 (короткий номер з мобільного).

